

ปัญหาการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดโดยพนักงานอัยการ¹

เกสรฯ เลขพงศ์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยพนักงานอัยการ พบว่า ยาเสพติด³ เป็นปัญหาสังคมที่มีความร้ายแรงระดับชาติ ทุกสังคมทุกชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด⁴ ซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงก่อให้เกิดปัญหาและสร้างความเสียหายส่งผลกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ แม้หน่วยงานรัฐจะมีมาตรการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับยาเสพติดมาเป็นเวลานาน แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไป พิจารณาจากสถิติจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นทั่วประเทศในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566⁵ คดีที่เข้าสู่การพิจารณาจำนวน 1,878,186 คดี แยกเป็นคดียาเสพติด 1,895 คดี แยกเป็นข้อหาในแต่ละประเภทคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นทั่วประเทศ ข้อหาผิดอาญา ประมวลกฎหมายยาเสพติด จำนวน 392,730 คน จะเห็นได้ว่าจากสถิติผู้กระทำความผิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยมาซึ่งประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและแก้ปัญหาดังกล่าวโดยได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งกฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) และกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural Law) แยกออกจากกันหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 เป็นต้น⁶ จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับโทษในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้บัญญัติ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยพนักงานอัยการ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดิ์คง และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา โชติมานนท์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จัหวัดนครศรีธรรมราช คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 1 “ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษวัตถุออกฤทธิ์หรือสารระเหย.

⁴วิรัช วัชรภาพ, “ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), หน้า 1.

⁵สำนักแผนงานและงบประมาณ, รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม [Online]. available URL: <https://online.anyflip.com/cxoom/rkbf/mobile/index.html>, 2568 (กรกฎาคม, 1).

⁶พิชัย เฟื่อง่อง, หนังสือคำอธิบายประมวลยาเสพติด พร้อมข้อสังเกตแนวทาง การตีความ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับฯ ที่เกี่ยวข้องและคำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2568), หน้า 14-15.

แตกต่างจากกันหลายฉบับ อันเป็นการยากต่อการบังคับใช้ จึงได้ตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 ขึ้นบังคับใช้กับการพิจารณาคดีอาญาเสพติดโดยเฉพาะและมีการแก้ไขเรื่อยมา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2564 ได้มีการตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พ.ศ. 2564⁷ กำหนดให้ยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับอาญาเสพติดทั้งหมด โดยให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด⁸ แทนกฎหมายเดิมซึ่งได้รวบรวมและประยุกต์กฎหมายในส่วนสารบัญญัติเกี่ยวกับอาญาเสพติดทั้งหมดมาไว้ในฉบับเดียวในรูปของประมวลกฎหมาย เพื่อความสะดวกและให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในส่วนพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ต่อไปโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบางส่วนให้เหมาะสมขึ้นกับสภาพการณ์ปัจจุบันและบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 (ฉบับที่ 2)⁹ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาเสพติด¹⁰

เมื่อประมวลกฎหมายอาญาเสพติดมีผลใช้บังคับทำให้หน่วยงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาญาเสพติดต้องปรับกระบวนการและแนวคิดในการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาญาเสพติดให้สอดคล้องกับหลักการตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด สำหรับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดนั้น กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด โดยให้นำหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับซึ่งกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีในส่วนของค่าปรับหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1

ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใช้ค่าปรับตามคำพิพากษาโดยสำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 โดยจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีขึ้น ให้มีอำนาจและหน้าที่เป็นศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลลูกหนี้ตามคำพิพากษาของหน่วยงานของรัฐและจำเลยที่ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษาตรวจสอบข้อมูลทรัพย์สินและ สถานะของลูกหนี้และดำเนินการบังคับคดีแพ่ง คดีปกครอง และคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สิน ใช้ค่าปรับตามคำพิพากษามาที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุดรวมทั้งรับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงอันเกี่ยวกับการ

⁷พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก หน้าที่ 1 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564.

⁸ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มีผลใช้บังคับนับแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2564 ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 3.

⁹พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก หน้าที่ 81 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564.

¹⁰พิชัย เพ็งผ่อง, เรื่องเดิม, หน้า 14-15.

บังคับคดีดังกล่าว และได้มีการออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี พ.ศ. 2555

ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2563 เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรอัยการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกในทางอาญาการรักษาผลประโยชน์ของรัฐและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน ซึ่งอัยการสูงสุดได้ออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี พ.ศ. 2563¹¹

ภายหลังการประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงระบบกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความเป็นเอกภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักสากลการกำหนดโทษในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการเพิ่มบทลงโทษปรับควบคู่กับโทษจำคุกในหลายฐานความผิด รวมถึงกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลหรือเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะมุ่งเสริมประสิทธิภาพในการปราบปรามและป้องกันปัญหา ยาเสพติด แต่ในทางปฏิบัติกลับก่อให้เกิดปัญหาแก่พนักงานอัยการในการบังคับโทษปรับภายหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกระบวนการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยพนักงานอัยการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบังคับโทษปรับโดยการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใช้ค่าปรับยังคงประสบอุปสรรคจากข้อจำกัด เชิงโครงสร้างและเชิงกฎหมาย โดยเฉพาะการขาดกลไกในการติดตามตรวจสอบ และเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินของจำเลยในคดียาเสพติด ซึ่งมักมีลักษณะการปกปิด ซุกซ่อน หรือถ่ายโอนทรัพย์สินเพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับคดี ส่งผลให้การบังคับโทษปรับไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายยาเสพติด ผู้ศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินการในการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ จึงจำเป็นต้องศึกษาปัญหาข้อขัดข้องเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยพนักงานอัยการให้สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี โดยในการศึกษานี้จะมุ่งศึกษาประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยในการบังคับโทษปรับ

ในคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลยแล้ว จำเลยผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระค่าปรับต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ....” หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา

¹¹ สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด, คู่มือการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2567) (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด, 2567), หน้า 4-7.

จำเลยย่อมถูกดำเนินการบังคับโทษปรับโดยการ ใช้มาตรการยึดทรัพย์สินของจำเลยใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับโทษปรับนั้น คือสำนักงานอัยการสูงสุดและพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(7) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึด ทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ...”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหากจำเลยผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่ศาลมีคำพิพากษาก็จะต้องถูกดำเนินการบังคับโทษปรับ โดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา กรณีดังกล่าวจะเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการบังคับคดี ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดก็ได้มีการจัดตั้งสำนักงานการบังคับคดี และสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดขึ้น เพื่อรับผิดชอบงานศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลลูกหนี้ตามคำพิพากษาของหน่วยงานของรัฐและจำเลยที่ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา งานสำรวจตรวจสอบข้อมูลทรัพย์สินและสถานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของหน่วยงานของรัฐและจำเลยที่ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา และงานบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตาม คำพิพากษา การติดตามทรัพย์สิน และการดำเนินการตามคำพิพากษาเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินและการบังคับคดีตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด

โดยในการดำเนินการบังคับคดีนั้น สำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี พ.ศ. 2563 และข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการตรวจหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ กล่าวคือ เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีกับผู้ต้องโทษปรับและพนักงานอัยการมีคำสั่งให้รับดำเนินการบังคับคดีแล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ตามข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ พ.ศ.2560 ข้อ 5 ซึ่งการตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ให้พนักงานอัยการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ต้องหาโทษปรับตามคำพิพากษาที่จะดำเนินการตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับตามแบบพิมพ์ที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด และมีหนังสือสอบถามไปยังหน่วยงานของรัฐ สถาบันการเงินและสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับนำมาบังคับคดีเพื่อชำระโทษปรับและจะต้องรอผลการตรวจสอบจากหน่วยงานต่าง ๆ กลับมา เพื่อดำเนินการจัดทำรายงานสรุปผลการตรวจสอบหาทรัพย์สินของจำเลย ให้สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด บันทึกข้อมูลไว้ในระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ต่อการสอบสวนหรือเพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีเพื่อการบังคับต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมักใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน อีกทั้งเมื่อตรวจพบทรัพย์สินของจำเลยแล้ว

พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้การชั่วคราว ระหว่างดำเนินการตั้งเรื่อง การบังคับคดีไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีนั้น ส่งผลให้ในทางปฏิบัติจำเลยหรือบุคคล ที่เกี่ยวข้องอาจอาศัยช่วงเวลาดังกล่าว โอน ย้าย หรือจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไปก่อนที่จะมีการบังคับคดีได้

จากการศึกษาแล้วพบว่า ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการ บังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา มิได้มีอำนาจในการเข้าถึง ฐานข้อมูลทรัพย์สินของจำเลยได้จากสถาบันการเงินและหน่วยงานรัฐ และมีได้มีอำนาจในการสั่งยึดหรือ อายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้การชั่วคราวได้ แต่เมื่อเทียบกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด (ต่อไปนี้จะเรียกว่า สำนักงาน ป.ป.ส.) มีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 68 และมาตรา 73 ให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินของผู้ถูก ตรวจสอบได้ หากผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของเจ้าทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูก ตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ทั้งยังสามารถสั่งยึดหรืออายัด ทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการ โอน ย้าย หรือซุกซ่อนทรัพย์สินนั้นอีกทั้งยังมี ระบบการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด (Assets Seizure System หรือ ASS) เป็นระบบสารสนเทศที่ สำนักงาน ป.ป.ส. ใช้ในการจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดอย่างเป็นระบบ และระบบ ASS ดังกล่าวช่วยให้ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สามารถตรวจสอบข้อมูลบัญชีเงินฝากของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลทรัพย์สินรวดเร็ว เป็นปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพ

ประการสอง ปัญหาการอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการบังคับคดีของ เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 186 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเลยไม่ชำระค่าปรับตาม คำพิพากษาและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความ สะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เหมาะสม”

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ในกรณีที่จำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องคำพิพากษาให้ชำระ ค่าปรับตามคำพิพากษาแล้ว ไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 29/1 ได้กำหนดให้พนักงานศาลที่ได้รับการแต่งตั้งและพนักงานอัยการ เป็นผู้มีอำนาจ หน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ของเจ้าพนักงานของ ป.ป.ส. ไว้แต่อย่างใด แต่ประมวลกฎหมายยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ได้บัญญัติไว้ ในมาตรา 186 วรรคสอง ว่า ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่พนักงาน อัยการหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เหมาะสม แต่ไม่ได้กำหนดว่าเจ้าพนักงานของ ป.ป.ส. มีอำนาจในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับคดีโทษปรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพียงใด มีเพียงแนวทางการปฏิบัติของ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการอำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับมอบหมาย หรือพนักงานอัยการในการดำเนินการบังคับคดี (โทษปรับ) ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ตามหนังสือ

สำนักงานป.ป.ส. ที่ ยช 1127.03/341211 ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2567 ที่ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งหรือพนักงานอัยการในการพิสูจน์ความมืออยู่ความเป็นเจ้าของและสถานที่ตั้งหรือ เก็บรักษาทรัพย์สิน ในการชี้ตำแหน่งทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ ทำแผนที่และภาพถ่าย เพื่อประกอบการตั้งเรื่องยึดอสังหาริมทรัพย์ สนับสนุนสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินและการขนย้ายทรัพย์สินได้เฉพาะกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่สืบเนื่องจากมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะส่งไปดำเนินการบังคับคดี (โทษปรับ) เท่านั้น และดูแลการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามสมควร

จากการศึกษาแล้วพบว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติดมิได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งถ้อยคำว่า “อำนาจความสะดวกหรือให้ ความช่วยเหลือ” กลับมีลักษณะคลุมเครือและไม่ชัดเจนในเชิงกฎหมาย และไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดได้กำหนดอำนาจหน้าที่แก่ไหนเพียงใดไว้โดยชัดแจ้ง

ประการสุดท้าย ปัญหาอายุความการบังคับโทษปรับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 186 วรรคสอง ได้บัญญัติว่า “หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามวรรคหนึ่งและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการบังคับคดีด้วย” โดยประมวลกฎหมายยาเสพติดไม่ได้มีการกำหนดเรื่องอายุความเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องถืออายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 ซึ่งกำหนดอายุความในการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีระยะเวลาเพียง 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดถือว่าอายุความมีระยะเวลาที่ค่อนข้างน้อย ส่งผลให้การดำเนินการบังคับคดีโทษปรับไม่อาจดำเนินการได้แล้วเสร็จ เพราะเหตุคดีขาดอายุความ เนื่องจากศาลมักส่งหมายมายังสำนักงานการบังคับคดีสำนักงานอัยการสูงสุด ในช่วงเวลาที่ใกล้ครบกำหนดอายุความ ซึ่งกระบวนการของการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของพนักงานอัยการ สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด มีหลายขั้นตอน กล่าวคือ เมื่อสำนักงานการบังคับคดีได้รับหมายบังคับคดีพร้อมสำเนาคำพิพากษาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาจากศาลแล้ว ก็จะต้องมีการพิจารณาตามลำดับชั้นบังคับบัญชากว่าจะได้มีการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินค่อนข้างใช้เวลานานมากและในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับจะต้องมีหนังสือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ และสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ กว่าที่จะได้รับการแจ้งผลจากหน่วยงานต่าง ๆ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ก็ต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน และเมื่อตรวจสอบสถานะและตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับแล้ว พนักงานอัยการก็ต้องส่งเรื่องไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี เพื่อดำเนินการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องและขายทอดตลาด ประกอบกับพนักงานอัยการสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในงานคดีอื่น ๆ อีกหลายด้าน ซึ่งในแต่ละด้านก็มีปริมาณงานจำนวนมาก ทำให้พนักงาน

อัยการมีภาระงานเกินขีดความสามารถในการดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้การบังคับคดีบางส่วนต้องล่าช้าหรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาบังคับคดี

จากการศึกษาแล้วพบว่า อายุความการบังคับโทษปรับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประมวลยาเสพติดมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้ถือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาเพียง 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ถือว่าอายุความมีระยะเวลาที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากปริมาณคดีที่มีจำนวนมาก ภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานอัยการที่มีปริมาณมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาซึ่งมีระยะเวลาในการบังคับโทษปรับ 20 ปี เพื่อให้การบังคับโทษปรับสามารถนำเงินกลับคืนสู่ภาครัฐได้มากขึ้นจึงควรนำระยะเวลาในการบังคับโทษปรับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยพนักงานอัยการ พบว่ายังมีปัญหาทางกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ เพื่อให้การบังคับโทษปรับและการบังคับคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยพนักงานอัยการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยในการบังคับโทษปรับ

จากเดิม

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) บัญญัติว่า “ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึด ทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ”

แก้ไขเป็น

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7) บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินการตรวจสอบสถานะและทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ โดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ตามคำพิพากษาในคดีอาญา และดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สำนักงานอัยการสูงสุดสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทรัพย์สินของบุคคล และฐานข้อมูล ลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือข้อมูลอื่นใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษา อันจะนำไปสู่การบังคับคดี ทั้งนี้ ที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือความครอบครองหรือในความรู้เห็นของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนด้วย

การเชื่อมโยงข้อมูลโดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามความตกลงร่วมกันของสำนักงานอัยการสูงสุด กับหน่วยงานนั้น ๆ

ในกรณีที่พนักงานอัยการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ หากพบว่าทรัพย์สินที่สามารถบังคับคดีได้ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่ง ยึดอายัดทรัพย์สินนั้นไว้เป็นการชั่วคราวระหว่างดำเนินการตั้งเรื่องบังคับคดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามวรรคก่อน”

2) ปัญหาการอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 186 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญาให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. อำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่ เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งหรือพนักงานอัยการในการพิสูจน์ความมีอยู่ความเป็นเจ้าของและสถานที่ตั้งหรือเก็บรักษาทรัพย์สิน

2. อำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งหรือพนักงานอัยการในการชี้ตำแหน่งทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ ทำแผนที่ และภาพถ่าย เพื่อประกอบการตั้งเรื่องยึดอสังหาริมทรัพย์

3. สนับสนุนสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินได้เฉพาะกรณีที่เป็นทรัพย์สิน ที่สืบเนื่องจากมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะส่งไปดำเนินการบังคับคดี (โทษปรับ) เท่านั้น

4. สนับสนุนการขนย้ายทรัพย์สินได้เฉพาะกรณีที่เป็นทรัพย์สิน ที่สืบเนื่องจากมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะส่งไปดำเนินการบังคับคดี (โทษปรับ) เท่านั้น”

3) ปัญหาอายุความการบังคับโทษปรับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับ ให้ดำเนินการภายใน 20 ปีนับแต่วันที่มิคำพิพากษา หรือภายใน 20 ปีนับแต่วันที่ผู้ถูกปรับพ้นโทษจำคุก ทั้งนี้ หากผู้ถูกปรับถึงแก่ความตาย ให้กองมรดกรับผิดชอบในส่วน of ค่าปรับ ที่ยังคงค้างอยู่จนกว่าหนี้สินดังกล่าวจะได้รับการชำระครบถ้วน”

เอกสารอ้างอิง

พิชัย เฟื่องฟ่อง. หนังสือคำอธิบายประมวลยาเสพติด พร้อมข้อสังเกตแนวทางการตีความกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับฯ ที่เกี่ยวข้องและคำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2568.

สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด. คู่มือการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2567). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด, 2567.

วิรัชฐา วัชรภาพ. “ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.

สำนักแผนงานและงบประมาณ. รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม. [Online]. Available URL: <https://online.anyflip.com/cxoom/rkbf/mobile/index.html>, 2568 (กรกฎาคม, 1).

หนังสือสำนักงาน ป.ป.ส. ที่ ยธ 1127.03/341211 ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2567

ประมวลกฎหมายยาเสพติด

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลยาเสพติด พ.ศ.2564

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2564

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553